

Dyrskuernes historie

Af museumsinspektør Bettina Buhl, Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup

Randers, den første onsdag i oktober år 1810. På Rådhusstorvet stod opstillet en broget og noget uensartet samling af tyre. Premie Commissionens medlemmer bestående af Hr. Controlleur Roed og Proprietairerne d´Hrr. Hviid og Søndergaard, bevægede sig rundt mellem de udstillede dyr - bedømmelsen var godt i gang.

Beskrivelsen her er fra landets første dyrskue og initiativtageren var Randers Amts Husholdningsselskab. Selskabet havde forinden, den 21. september 1810 bekendtgjort følgende meddelelse i Randers Amts politiske Avertissementstidende:

"Onsdagen den 3die Oktbr. om Formiddagen kl. 10 holdes Forsamling i Randers Amts huusholdnings Selskab, hvor de tillige paa Torvet præsenteres Tyre Premiers...."

I de første bestemmelser for dyrskuets afholdelse havde man formuleret, at de præsenterede tyre ikke måtte være under 3 år eller over 5 år gamle. Protokollen fra dengang fortæller desværre ikke om antallet af de udstillede dyr, ej heller om deres alder - men spændende er det at følge præmieringen *"til Qvægavlens Befordring 5 Præmier for de bedste og smukkeste Tyre i Amtet"*:

1. præmie: Sort tyr med rød stribe på ryggen
2. præmie: Sortbroget tyr
3. præmie: Rødbroget tyr
4. præmie: Blakbroget tyr
5. præmie: Sorthjelmet tyr

Præmierne var pengebeløb fra 30 til 15 Rdl.

Den efterfølgende vinter spores i Selskabets forhandlingsprotokoller en vis evaluering af dette første dyrskue. Følgende blev formuleret til de eksisterende dyrskuerregler: *".....som Betingelse for Præmievindingerne næste og følgende Aaringer: a), at Alderen bestemmes fra 2-4 Aar og b), at den sorte, blakkede og brogede Couleur (kulør) foretrækkes for den røde og hvide, om endog disse ellers ere af lige Godhed med de andre."*

Randers Amts Husholdningsselskab afholdt lignende arrangementer de to efterfølgende år, dog med ringe tilslutning. Således fortælles det, at der i 1811 mødte 6 tyre, hvoraf de 4 fik præmie og da ornerne skulle præsenteres mødte kun 2, som begge fik præmier.

Det var først i 1829, at dyrskueinstitutionen blev taget op på ny. Randers Amts Husholdningsselskab forsøgte sig igen med præmiering af tyre og orner dog valgte man at indskærpe reglerne med følgende bestemmelse; *"Tyrene skulle være gode og smukke.....Den sorte og sortbrogede Farve foretrækkes og der vil blive taget Hensyn til, at den, der æsker Præmie, selv har opfodt Tyren og derefter uafbrudt beholdt den"*. Ligeledes pustede man nyt liv i Præmiekommissionen, som i 1829 kom til at bestå af d´Hrr. Kammerraad Secher til Skafføgaard, Overkrigskommisær Secher til Sødringholm, Krigsassessor Secher til Vedø, Pastor Budtz i Ødum og Proprietær Broch til Bjellerup Ladegaard.

I kildematerialet kan man læse, at det først var i 1832 at man i reglerne omkring præmiering fremsatte krav om racerenheden; "*det præmieæskende Creatur er af Jydsk Race ublandet med fremmede Race*". Farverne og alderen var ikke længere alt afgørende.

1830-erne blev en ny vækstperiode for etableringer af landboforeninger og Landmandsforsamlinger, hvis mål var henvendt til lokale aktive landbrugere. Nye dyrskuer voksede op - på øerne holdtes det første dyrskue i 1830 i Holbæk Amts økonomiske Selskab. Senere i samme årti fulgte Maribo Amts økonomiske Selskab, Ringkøbing og Hammerum Herreds Landboforening. I 1840-erne sker en yderligere vækst i dyrskuer, dog stadig meget forskellig i omfang og indhold: Københavns Amts Landboforening, Fyns Stifts patriotiske Selskab, Salling Landboforening, Morsø Landboforening, Aalborg Amts Landboforening og Viborg Amts landøkonomiske Forening, var blandt nogle af hovedaktørerne i denne periode.

Med husdyrloven af 31. marts 1852 kom der kontinuitet i dyrskue virksomheden. Loven gav de lokale foreninger mulighed for at få direkte tilskud fra staten til forbedring af husdyravlen og derved afholdelsen af dyrskuer. Betingelsen var at blot, at de lokale skuer skulle være åbne for alle - også ikke-medlemmer.

Præmieringerne markerede ønskelige retninger for avlsarbejdet, hvilket fik stor betydning for husdyrbrugets udvikling i 1800-tallets midte. I 1850-erne, hvor Landmandsforsamlingerne var toneangivende, begyndte man at inddele de udstillede dyr i kategorier. To år efter i 1852 gik man så langt som til at opdele hornkvæg i henholdsvis fede- og malkerace. Hestene blev delt i rideheste og heste til lettere kørebrug i 1856 og i Haderslev i 1859 hed kategorierne forædlet race og landrace. I 1880-erne nedsatte Foreningen af Jydske Landboforeninger et udvalg for ensartet bedømmelse ved de jyske dyrskuer. Der blev udarbejdet et pointsystem for tyre og hundyr, som skulle blive retningsgivende i eftertidens bedømmelser.

Husdyrloven satte flere lokale projekter i gang bl.a. indkøbte foreningerne avlsdyr til ophjælp af egnens husdyravl og man indbød til møder i vinterperioderne, hvor landbrugsmæssige tiltag blev præsenteret og diskuteret. Men dyrskuerne blev landboforeningernes vigtigste aktiviteter.

Snart vil plakater på lygtepælene langs de danske landveje invitere til festlige udstillinger af dyr, maskiner, fødevareprodukter og relaterede erhverv til landbruget. På Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup afholdes den 9. juli, kl. 10-16 **historisk dyrskue** med udstilling af de gamle danske husdyrracer. Vi har samlet husdyr fra de fleste af de næsten 30 gamle danske husdyrracer - bl.a. jyske heste, knobstrupperheste, frederiksborgheste, jysk kvæg, korthornskvæg, danske landracefår, danske landracehøns, broholmerhunde, gammel dansk hønsehund - flere af racerne er så sjældne, at de i vore dage er stærkt udrydningstruede. Ud over de historiske dyreracer vil museumsgæsterne kunne nyde ride- og køreopvisninger, markarbejde med veterantraktorer og heste, skoning af heste, børneaktiviteter og meget, meget mere.

Aktiviteterne her på Dansk Landbrugsmuseum er en forsættelse af det initiativ, som blev taget i Randers for 196 år siden.

Billedtekst;

Historisk dyrskue på Dansk Landbrugsmuseum. De Jyske heste giver et historisk vingesus.

Kildemateriale:

Hans Jørgen W. Jensen, Landboforeningernes forløbere og bondebruget,
Landboforeninger i 200 år, 1993.

Dansk Landbrugshistorie.

Randers Amts husholdningsselskab virksomhed gennem 100 år 1810 - 1910, Randers 1910.